

SỰ VẬN DỤNG SÁNG TẠO TƯ TƯỞNG CỦA V.I.LÊNIN TRONG XÂY DỰNG LỰC LƯỢNG VŨ TRANG BA THỨ QUÂN CỦA HỒ CHÍ MINH VÀ ĐẢNG CỘNG SẢN VIỆT NAM

✦ **ThS PHẠM ĐỨC DŨNG**

Học viện Kỹ thuật quân sự, Bộ Quốc phòng

● **Tóm tắt:** V.I.Lênin - người thầy vĩ đại của giai cấp công nhân và nhân dân lao động thế giới, người tổ chức lãnh đạo thành công Cách mạng Tháng Mười Nga năm 1917 và đã có nhiều cống hiến xuất sắc vào kho tàng lý luận, thực tiễn quân sự thế giới. Một trong những đóng góp to lớn của Người là xây dựng lực lượng vũ trang Hồng quân Liên Xô vững mạnh để bảo vệ vững chắc thành quả cách mạng. Chủ tịch Hồ Chí Minh và Đảng ta đã vận dụng linh hoạt, sáng tạo tư tưởng của V.I.Lênin vào điều kiện, hoàn cảnh lịch sử cụ thể của cách mạng Việt Nam để xây dựng lực lượng vũ trang ba thứ quân, đáp ứng yêu cầu, nhiệm vụ đặt ra trong sự nghiệp đấu tranh giải phóng dân tộc, thống nhất đất nước cũng như trong xây dựng và bảo vệ vững chắc Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa trước tình hình mới hiện nay.

● **Từ khóa:** Hồ Chí Minh, V.I.Lênin, lực lượng vũ trang ba thứ quân

Thắng lợi vĩ đại của Cách mạng Tháng Mười Nga 1917 mở ra một chương mới trong lịch sử nhân loại, như đánh giá của Hồ Chí Minh: “Như ánh mặt trời rạng đông xua tan bóng tối, cuộc Cách mạng Tháng Mười đã chiếu rọi ánh sáng mới vào lịch sử loài người”¹. Tuy nhiên, sau thắng lợi của Cách mạng Tháng Mười Nga 1917, chính quyền Xô viết đứng trước muôn vàn khó khăn, thử thách bởi sự chống phá của các nước đế quốc và bọn Bạch vệ trong nước nhằm bóp chết thành quả cách mạng vừa mới giành được. Trong tình hình phải chống lại

“thù trong giặc ngoài”, V.I.Lênin và Đảng Bôn-sê-vich đã lãnh đạo giai cấp công - nông Nga chống lại những âm mưu, thủ đoạn của các lực lượng đối lập. V.I.Lênin viết: “Kể từ ngày 25 Tháng Mười 1917, chúng ta là những người chủ trương bảo vệ Tổ quốc. Chúng ta tán thành “bảo vệ Tổ quốc”, nhưng cuộc chiến tranh giữ nước mà chúng ta đang đi tới, là cuộc chiến tranh bảo vệ Tổ quốc xã hội chủ nghĩa, bảo vệ chủ nghĩa xã hội với tính cách là Tổ quốc, bảo vệ nước Cộng hòa Xô viết, với tính cách là một đơn vị trong đạo quân thế giới của chủ nghĩa xã hội”².

1. Tư tưởng V.I.Lênin về xây dựng lực lượng vũ trang

Thứ nhất, V.I.Lênin chỉ rõ sự cần thiết phải thành lập ra đạo quân để trấn áp bọn phản động trong nước và các lực lượng đối lập từ bên ngoài có nguy cơ đe dọa đến chính quyền Xô viết

V.I.Lênin đã đưa một luận điểm có tính kinh điển: “Một cuộc cách mạng chỉ có giá trị khi nào nó biết tự vệ”³. Ngay sau Cách mạng Tháng Mười Nga giành thắng lợi, 14 nước đế quốc câu kết với các thế lực tư sản, phản động trong nước Nga thực hiện âm mưu can thiệp, gây chiến tranh xâm lược hòng thủ tiêu thành quả cách mạng, xóa bỏ nhà nước xã hội chủ nghĩa đầu tiên trên thế giới. Tình hình đó đặt ra yêu cầu cần kíp và tất yếu khách quan đối với cách mạng: phải chuẩn bị về mọi mặt để đánh bại “thù trong giặc ngoài”, bảo vệ vững chắc chính quyền Xô viết non trẻ. V.I.Lênin nhấn mạnh sự cần thiết phải xây dựng lực lượng vũ trang của quần chúng lao động, của công - nông - binh dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản, sự tổ chức, quản lý của Chính quyền Xô viết. Người khẳng định: “Chính vì chúng ta chủ trương bảo vệ Tổ quốc, nên chúng ta đòi hỏi phải có một thái độ nghiêm túc đối với vấn đề khả năng quốc phòng và đối với vấn đề chuẩn bị chiến đấu của nước nhà”⁴.

Thứ hai, V.I.Lênin chỉ rõ nội dung, cách thức, phương pháp xây dựng Hồng quân Liên Xô

Để xây dựng Hồng quân, V.I.Lênin rất quan tâm xây dựng, củng cố và phát triển mối quan hệ quân đội với nhân dân, coi đây là một trong những nguyên tắc hết sức quan trọng trong xây dựng lực lượng vũ trang kiểu mới, lực lượng vũ trang nhân dân khác

về chất với các kiểu lực lượng vũ trang của giai cấp, nhà nước bóc lột trước đây. Đồng thời để chiến thắng kẻ thù xâm lược trong thời kỳ nội chiến (1918 - 1920), Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Bôn-sê-vich Nga và Hội đồng Dân ủy do V.I.Lênin đứng đầu đã có nhiều biện pháp tăng cường xây dựng, củng cố nền quốc phòng để chiến đấu chống thù trong, giặc ngoài. Chỉ tính từ ngày 01/12/1918 đến ngày 27/2/1920, với gần hai tháng, V.I.Lênin đã trực tiếp chủ trì tới gần 100 cuộc họp của Hội đồng Quốc phòng để thảo luận và quyết nghị những vấn đề chiến lược về bảo vệ Tổ quốc. Đồng thời, Người còn gửi gần 600 thư và điện cho các đơn vị quân đội để chỉ đạo các tình huống chiến dịch - chiến lược. Những biện pháp đó đã góp phần quan trọng vào thắng lợi của Hồng quân, đập tan âm mưu, thủ đoạn xâm lược của quân đội 14 nước đế quốc và bọn Bạch vệ, bảo vệ vững chắc thành quả của cuộc Cách mạng Tháng Mười. Cho đến cuối cuộc đời, lãnh tụ V.I.Lênin vẫn thường xuyên quan tâm, chăm lo, phát triển lực lượng vũ trang cách mạng góp phần to lớn vào sự nghiệp xây dựng và bảo vệ vững chắc Liên bang Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Xô viết.

Thứ ba, V.I.Lênin cũng đặc biệt coi trọng đến vấn đề xây dựng nhân tố chính trị, tinh thần cho cán bộ, chiến sĩ

Theo V.I.Lênin, chính trị, tinh thần là sự trung thành tuyệt đối với Đảng Bôn-sê-vich Nga, là sự gắn bó máu thịt với nhân dân... Ngoài ra, Người còn quan tâm xây dựng các hải đội, hạm đội ở các vùng biên, vùng biển để bảo vệ những mục tiêu, nhiệm vụ mà cách mạng đặt ra. Nhờ ý chí kiên cường và tài thao lược tuyệt vời, mưu trí của V.I.Lênin, chính quyền Xô viết đã vượt qua sự chống phá của

kẻ thù, giữ vững thành quả cách mạng, bảo đảm các hoạt động diễn ra bình thường.

Suốt quá trình lãnh đạo xây dựng quân đội vững mạnh toàn diện, V.I.Lênin đặc biệt coi trọng yếu tố chính trị, tinh thần của mỗi cán bộ, chiến sĩ và coi đó là nhân tố quyết định thắng lợi trong các cuộc chiến tranh. Tại Hội nghị mở rộng công nhân và binh sĩ Hồng quân ngày 13/5/1920, V.I.Lênin đã khẳng định: “Trong mọi cuộc chiến tranh, rốt cuộc thắng lợi đều tùy thuộc vào tinh thần của quần chúng đang đổ máu trên chiến trường. Lòng tin vào cuộc chiến tranh chính nghĩa, sự giác ngộ rằng cần phải hy sinh đời mình cho hạnh phúc của những người anh em là yếu tố nâng cao tinh thần của binh sĩ và làm cho họ chịu đựng được những khó khăn chưa từng thấy”⁵ và trong bức điện gửi Ủy ban quân sự cách mạng mặt trận miền Đông, Người căn dặn: “Phải đề cao công tác chính trị (...). Đừng chỉ có lo mặt chiến đấu”⁶.

2. Sự vận dụng sáng tạo của Chủ tịch Hồ Chí Minh và Đảng Cộng sản Việt Nam trong xây dựng lực lượng vũ trang ba thứ quân

Thông qua hoạt động thực tiễn, hòa nhập vào phong trào công nhân và quần chúng nhân dân lao động, trực tiếp khảo nghiệm các cuộc đấu tranh trên thế giới, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nghiên cứu và vận dụng sáng tạo tư tưởng của V.I.Lênin về xây dựng Hồng quân Liên Xô vào thực tiễn cách mạng Việt Nam. Tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng lực lượng vũ trang ba thứ quân được hình thành, phát triển từ rất sớm, trải qua những bước thăng trầm của lịch sử, tư tưởng đó ngày càng được hoàn thiện cho phù hợp với đặc điểm của từng thời kỳ cách mạng đặt ra.

Trong quá trình xây dựng lực lượng vũ trang ba thứ quân ở Việt Nam, Đảng ta và Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn quan tâm, chú trọng đến việc xây dựng nhân tố chính trị, tinh thần cho cán bộ, chiến sĩ. Người luôn quán triệt quan điểm: “người trước, súng sau”; nhiệm vụ quân sự phải phục tùng nhiệm vụ chính trị: “Quân sự mà không có chính trị như cây không có gốc, vô dụng lại có hại”⁷. Trong Chỉ thị thành lập Đội Việt Nam Tuyên truyền Giải phóng quân, Người nêu rõ tính chất, nhiệm vụ của Đội là “chính trị trọng hơn quân sự”⁸.

Từ năm 1925, tại Quảng Châu (Trung Quốc), trong khi mở các lớp giáo dục chính trị để đào tạo đội ngũ cán bộ, những “hạt giống đỏ” đầu tiên cho cách mạng Việt Nam, lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc cũng gửi một số một số đồng chí vào học ở Trường Quân sự Hoàng Phố (nơi Người tham gia giảng dạy) hoặc sang Liên Xô để “làm nguồn cán bộ quân sự” sau này. Năm 1941, trong khi tình hình thế giới và Đông Dương phát triển có lợi cho ta, Người mở lớp huấn luyện cấp tốc đào tạo cán bộ tại một địa điểm gần biên giới Việt - Trung. Tài liệu huấn luyện sau này được in thành cuốn sách *Con đường giải phóng*. Người cùng Trung ương Đảng chỉ đạo thành lập lực lượng vũ trang cách mạng là các đội du kích để chuẩn bị khởi nghĩa vũ trang. Người viết chỉ thị *Công việc khẩn cấp bây giờ* và đề ra chủ trương: “Tổ chức du kích khắp nơi”. Khi thời cơ đã gần kề, Người ra chỉ thị thành lập Đội Việt Nam tuyên truyền giải phóng quân (22/12/1944) sau phát triển thành Giải phóng quân làm cơ sở chuẩn bị cho Tổng khởi nghĩa giành chính quyền từ

tay phát xít Nhật. Năm 1949, Người ra sắc lệnh thành lập Bộ đội địa phương. Tháng 8 năm đó Đại đoàn 308, đại đoàn chủ lực đầu tiên cũng ra đời để đến 1954 các đại đoàn chủ lực của ta như 308, 304, 312, 316 và các trung đoàn độc lập đã tiêu diệt tập đoàn cứ điểm Điện Biên Phủ do 17 tiểu quân tinh nhuệ tương đương 3 binh đoàn của Pháp chiếm giữ. Trong kháng chiến chống Mỹ, Đảng ta đứng đầu là Chủ tịch Hồ Chí Minh đã chỉ đạo thành lập lực lượng vũ trang ba thứ quân ở miền Nam: bộ đội chủ lực, bộ đội địa phương và dân quân tự vệ làm nòng cốt cho toàn dân đánh giặc, vừa đánh địch vừa xây dựng lực lượng, quân - dân hợp đồng tác chiến đánh địch ở khắp nơi: rừng núi, đồng bằng và đô thị thực hiện phương châm xây dựng lực lượng vũ trang “ba thứ quân” và đánh địch trên cả “ba vùng chiến lược”, phối hợp chặt chẽ quân với dân tiêu diệt địch giành quyền làm chủ, giành quyền làm chủ để tiêu diệt địch, thực hiện giải phóng từng phần tiến lên giải toàn bộ. Khi bước vào giai đoạn quyết định, 4 quân đoàn chủ lực cơ động được thành lập (từ 1973 - 1975) góp phần làm nên Đại thắng mùa Xuân 1975, thống nhất đất nước, thực hiện thắng lợi mục tiêu “đánh cho Mỹ cút, đánh cho Ngụy nhào”. Từ sau ngày đất nước thống nhất đến nay lực lượng vũ trang ba thứ quân Việt Nam đã trải qua những bước tiến phát triển khác nhau, có những đóng góp nhất định vào sự thắng lợi chung của sự nghiệp đấu tranh cách mạng giải phóng dân tộc, bảo vệ Tổ quốc Việt Nam hiện nay.

Đây là sự kế thừa, tiếp nối tư tưởng của V.I.Lênin, khẳng định tầm quan trọng đặc

biệt của nhân tố chính trị, tinh thần của cán bộ, chiến sĩ trong quá trình thực hiện nhiệm vụ. Sự lớn mạnh, trưởng thành của lực lượng vũ trang ba thứ quân gắn liền với các chặng đường đấu tranh cách mạng về vang dưới sự lãnh đạo của Đảng và Chủ tịch Hồ Chí Minh. Đó là sự hoà quyện thống nhất giữa mục tiêu, lý tưởng chiến đấu của lực lượng vũ trang ba thứ quân với khát vọng đấu tranh giành độc lập, tự do, thống nhất đất nước của toàn thể dân tộc Việt Nam; ở đó không có sự tách bạch riêng rẽ, luôn có sự phối kết hợp với nhau một cách nhịp nhàng, đồng bộ, ăn khớp giữa các bộ phận, lực lượng với nhau. Nhờ đó, lực lượng vũ trang ba thứ quân Việt Nam đã hoàn thành xuất sắc nhiệm vụ của mình, trong cuộc đấu tranh bảo vệ Đảng, Nhà nước, nhân dân và chế độ xã hội chủ nghĩa.

Hiện nay, tình hình thế giới và khu vực đang có nhiều diễn biến phức tạp, khó lường. Bên cạnh những điều kiện thuận lợi, còn tiềm ẩn không ít nhân tố gây mất ổn định: sự phát triển mạnh mẽ của cuộc Cách mạng công nghiệp 4.0 với nhiều loại vũ khí thông minh; chủ nghĩa đế quốc và các thế lực phản động luôn tìm mọi cách để chống phá cách mạng Việt Nam với âm mưu, thủ đoạn hết sức tinh vi, xảo quyệt, bằng chiến lược “diễn biến hoà bình” nhằm vô hiệu hóa quân đội, thúc đẩy quá trình “tự diễn biến”, “tự chuyển hoá” trong nội bộ; vấn đề tranh chấp chủ quyền biển đảo, nhất là tình hình biển Đông vẫn còn nhiều phức tạp; dịch bệnh COVID-19 chưa hoàn toàn chấm dứt...

Trước tình hình đó, Đảng ta đề ra yêu cầu, nhiệm vụ cấp thiết cho việc xây dựng lực

lượng vũ trang ba thứ quân ở Việt Nam, tập trung vào một số vấn đề chính yếu như sau:

Một là, nghiêm túc thực hiện những di huấn của V.I.Lênin và Chủ tịch Hồ Chí Minh về tầm quan trọng của việc tổ chức ra một quân đội công - nông cách mạng đủ mạnh để bảo vệ thành quả cách mạng.

Suốt hơn một thế kỷ đã qua, thế giới chứng kiến biết bao sự đổi thay của thời cuộc, song chỉ dẫn của V.I.Lênin và Chủ tịch Hồ Chí Minh về vị trí, vai trò, nội dung xây dựng lực lượng vũ trang ba thứ quân vẫn còn nguyên tính thời sự nóng hổi của nó. Những vấn đề cơ bản về tổ chức xây dựng lực lượng Hồng quân ở Liên Xô, xây dựng lực lượng vũ trang ba thứ quân ở Việt Nam như: trang bị vũ khí hiện đại cho quân đội; đặt dưới sự lãnh đạo của Đảng; xây dựng nhân tố chính trị, tinh thần; mở rộng đối ngoại quốc phòng, tăng cường tiềm lực quân sự quốc phòng; xây dựng tổ chức biên chế các quân, binh chủng “tinh, gọn, mạnh”... đã được Đảng ta vận dụng linh hoạt, sáng tạo vào điều kiện cụ thể để xây dựng quân đội nhân dân Việt Nam cách mạng, chính quy, tinh nhuệ, từng bước hiện đại, lấy xây dựng chính trị, tinh thần là nền tảng. Quán triệt Nghị quyết Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng, Nghị quyết Đại hội lần thứ XI Đảng bộ Quân đội đã khẳng định: “Đến năm 2025 cơ bản hoàn thành việc điều chỉnh tổ chức, biên chế theo hướng tinh, gọn, mạnh; đến năm 2030 một số quân chủng, binh chủng, lực lượng hiện đại, phấn đấu từ năm 2030 xây dựng Quân đội hiện đại”. Do đó, cần thiết phải củng cố và tăng cường sức mạnh của lực lượng vũ trang ba thứ quân về chất lượng và sức mạnh chiến đấu. Đây là trách nhiệm, nhiệm vụ của toàn Đảng, toàn quân và toàn dân ta. Các cấp, các ngành, các đoàn thể đều phải

có trách nhiệm chăm lo củng cố, xây dựng lực lượng trong tình hình mới.

Hai là, quá trình triển khai tổ chức thực hiện nhiệm vụ của lực lượng vũ trang ba thứ quân luôn cần có sự phối hợp chặt chẽ các lực lượng

Lịch sử suốt những năm tháng chiến tranh ác liệt và trong xu thế mở cửa, hội nhập và phát triển hiện nay lực lượng vũ trang ba thứ quân luôn có sự phối hợp chặt chẽ với nhau, bảo đảm chắc thắng trong từng trận đánh, từng chiến dịch. Trong giai đoạn hiện nay sự phối hợp này cần có sự kế thừa, bổ sung và phát triển cho phù hợp với đặc điểm tình hình đặt ra. Đó là sự phát triển về số lượng và chất lượng của lực lượng vũ trang ba thứ quân ở mọi phương diện, trong đó trình độ tác chiến độc lập, khả năng phối kết hợp giữa các bộ phận, lực lượng trên biển, trên bộ, trên không để bảo vệ mục tiêu được giao. Theo đó, bất luận trong điều kiện, hoàn cảnh nào phải bảo đảm sự phối hợp chặt chẽ, thường xuyên, liên tục của lực lượng vũ trang ba thứ quân, trong đó bộ đội chủ lực là lực lượng nòng cốt; đẩy mạnh các hoạt động diễn tập trong phòng, chống khủng bố, cứu hộ, cứu nạn, thiên tai, lũ lụt, tình huống khẩn cấp của lực lượng vũ trang ba thứ quân ở từng địa bàn, khu vực, để kịp thời rút kinh nghiệm có những điều chỉnh, bổ sung cho hợp lý, phù hợp với yêu cầu, nhiệm vụ đặt ra. Lực lượng vũ trang ba thứ quân cần luôn nêu cao tinh thần cảnh giác cách mạng, ngăn chặn “từ sớm, từ xa” các nguy cơ gây mất ổn định, xâm phạm lợi ích quốc gia, kiên quyết chống lại các âm mưu, thủ đoạn chống phá của kẻ thù, giữ vững an ninh chính trị, trật tự an toàn xã hội, bảo vệ Đảng, chế độ, sự nghiệp cách mạng, Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa...

Ba là, xây dựng lực lượng dân quân tự vệ, bộ đội địa phương vững mạnh về chính trị

Đây là hai lực lượng cơ bản của quân đội nhân dân Việt Nam, có vai trò rất quan trọng trong tiến trình phát triển của lịch sử dân tộc, gắn liền với sự kiện chính trị của đất nước. Vì vậy, việc xây dựng lực lượng này vững mạnh về chính trị là nhân tố cơ bản, thường xuyên bảo đảm cho sự thắng lợi cách mạng Việt Nam trong mọi tình huống. Vấn đề đặt ra ở đây cần xây dựng lực lượng dân quân tự vệ, bộ đội địa phương vững mạnh về chính trị, tuyệt đối trung thành với Đảng, Tổ quốc và nhân dân; yên tâm công tác, không dao động, nản lòng trước khó khăn, thử thách; làm tốt việc biên chế, tổ chức lực lượng dân quân tự vệ, bộ đội địa phương hợp lý bảo đảm tốt việc đầu tư các trang thiết bị, cơ chế, chính sách trong quá trình thực hiện nhiệm vụ. Để xây dựng dân quân tự vệ và bộ đội địa phương vững mạnh cần làm tốt công tác giáo dục chính trị, đòi hỏi công tác chuẩn bị chu đáo, xác định mục tiêu, định hướng rõ ràng, gắn lý luận với thực tiễn, đáp ứng những yêu cầu đòi hỏi của nhiệm vụ của từng lực lượng. Tăng cường giáo dục mối quan hệ đoàn kết quân dân, đấu tranh chống các quan điểm chống phá của các thế lực thù địch.

3. Kết luận

Tư tưởng về xây dựng Hồng quân Liên Xô của V.I.Lênin đã đặt nền móng vững chắc để Chủ tịch Hồ Chí Minh và Đảng ta kế thừa, phát triển, vận dụng vào điều kiện hoàn cảnh lịch sử cụ thể của đất nước, xây dựng lực lượng vũ trang ba thứ quân vững mạnh. Dưới sự lãnh đạo của Chủ tịch Hồ Chí Minh và Đảng ta, lực lượng vũ trang ba thứ quân đã ngày càng lớn mạnh, trở thành lực lượng chủ yếu trong tiến trình phát triển

của cách mạng Việt Nam, đập tan các kế hoạch, chiến lược chiến tranh xâm lược của thực dân, đế quốc, bảo vệ vững chắc thành quả cách mạng mà ông cha đã tạo dựng, vun trồng trong suốt chiều dài lịch sử dựng nước và giữ nước của dân tộc. Do vậy, việc quán triệt và cụ thể hoá quan điểm, đường lối của Đảng về xây dựng lực lượng vũ trang ba thứ quân vào từng đơn vị, địa phương mình là rất cần thiết, góp phần vào việc tăng cường sức mạnh của khối đại đoàn kết toàn dân tộc, dưới sự lãnh đạo của Đảng, trong đó Quân đội và Công an là lực lượng nòng cốt, cơ bản của chiến tranh nhân dân bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa hiện nay, qua đó góp phần thực hiện tốt Nghị quyết Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng: “Xây dựng Quân đội nhân dân, Công an nhân dân cách mạng, chính quy, tinh nhuệ, từng bước hiện đại, một số quân chủng, binh chủng, lực lượng tiến thẳng lên hiện đại. Đến năm 2025, cơ bản xây dựng Quân đội, Công an tinh, gọn, mạnh, tạo tiền đề vững chắc. Phấn đấu năm 2030, xây dựng Quân đội, Công an nhân dân cách mạng, chính quy, tinh nhuệ, hiện đại”⁹ đóng góp xứng đáng vào sự nghiệp xây dựng và bảo vệ vững chắc Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa trong tình hình mới ■

¹ Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, tập 11, tr.159.

² V.I.Lê-nin: *Toàn tập*, Nxb Tiến Bộ, Matxcova, 1981, tập 36, tr.102.

³ V.I.Lê-nin: *Toàn tập*, Sdd, tập 36, tr.480.

⁴ V.I.Lê-nin: *Toàn tập*, Sdd, tập 35, tr.481.

⁵ V.I.Lê-nin: *Toàn tập*, Sdd, tập 41, tr.147.

⁶ V.I.Lê-nin: *Toàn tập*, Sdd, tập 35, tr. 330.

⁷ Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Sdd, tập 7, tr.217.

⁸ Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Sdd, tập 3, tr.539.

⁹ Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, tập I, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2021, tập I, tr. 58.